

Tiešsaistes forums "Ideju pietura"

Saglabāt un izcelt savas kultūrzīmes

Zinaida Logina

Aizvadītajā ceturtdienā tiešsaistē notika kultūras darbinieku tikšanās, kuru vadīja režisore EDĪTE SIĻĶĒNA, bet organizēja biedrība "Ritineitis".

Kultūras darbinieki pauda prieku, ka satikties var vismaz datorā ekrānos, ja tas nav iespējams svētkos un pasākumos. Forumā mērķis bija katrā pagastā, nu jau runājot par topošo Balvu novadu, atrast kādu cilvēku, zīmīgu objektu, vietu, tradīciju, kas raksturīga tikai šai vietai.

Spēks ir mainībā

"Šodien mūsu kultūrzīmes nevar ielikt vienā pasākumā, nevar ielikt kā vienu pieturas punktu. Kultūras zīme var būt vieta, vide, ainava, arī personība un cilvēki. Iespējams, agrāk pret personībām bija lielāka pietāte nekā tagad. Mēs visi atceramies, ka daudzās Latvijas vietās bija šie misijas cilvēki, kuros ieklausījās sabiedrība - mācītāji, skolotāji, kultūras darbinieki. Šobrīd mēs uz daudz ko skatāmies savādāk. Līderiem vajadzētu būt novadu, pagastu vadītājiem, varbūt līderis varētu būt arī kāda kopiena vai grupa konkrētā vietā," pārdomās dalījās Edīte Siļķēna. Viņa uzsvēra, ka spēks ir mainībā. Runājot par tradīcijām, Latvija pasaulē lepojas ar saviem Dziesmu un deju svētkiem. Taču vai jauniešiem, kurš nedejo deju kolektīvos, prastu nodejot kādu latviešu tautas deju? Kāda būtu atbilde, mēs varam nojaust. Tas liek domāt, ka latviešu tautas dejas ir iekapsulējušies tādā kā burbulī, ir tikai konkrēti cilvēki vai kolektīva tradīcija. Edīte lika aizdomāties, ka "Sudmalīņas" vai polku kādreiz visi dejojām, turklāt ne tikai skolā, bet vai tagad protam? Vai gribam to darīt? Mainoties sabiedrības uzstādījumiem, mainās arī vēstures interpretējumi. Runājot simboliski, var jautāt: kuriem pieminekļiem jāļauj aizaugt un kuri jāceļ saulītē? Kultūrzīme ir arī sajūtas un atmosfēra. To rada vide un cilvēki, kuri dzīvo konkrētā vietā.

Pietrūkst kopējās elpas

Edīte Siļķēna pauž nožēlu, ka šobrīd kultūrai trūkst kopējās elpas. Katrs kultūras cilvēks aktīvi kopj savu lauciņu, savu *rāmīti* klubā, bibliotēkā, muzejā. Tas ir labi, tikai nejut plašumu un vērienīgumu. "Man vienmēr liekas, ka daudz ko vajadzētu sapludināt kopā, piemēram, vairāku biedrību darbu. Kādā projektā viena biedrība kaut ko labu realizē, aizvada kādu pasākumu vai kustību, bet vēlāk viss tiek atstāts novārtā. Gribētos lielāku sadarbību starp kultūras iestādēm vai nevalstiskajām organizācijām," savu viedokli pauda ilggadējā Gulbenes novada kultūras darbiniece. Šodien ar milzīgo informācijas pārblīvību pieprasa, lai ar radošu pieeju ceļam augšā piemirstas vēribas, tradīcijas. Arī zilās vizbulītes uzziēd katru pavasari, un mēs uz tām skatāmies ar prieku. Līdzīgi kā dabā, arī kultūrā daudz kas jāuzziēdina ik pavasari no jauna. Tikai tā radīsies un attīstīsies pēctecība. Kultūrā vienmēr vajag kādu dzirkstelīti, kādu izaicinājumu, jo nepietiek tikai ar to, ka dejojātāji dejo, bet koristi dzied. Piederības laimi var iegūt, tikai kopā paveicot kopīgus darbus mirdzošām acīm.

Mūsdienās kultūras darbiniekam jāspēj mainīties. Muzeja darbiniekam jābūt ne tikai labam vēsturniekam, bet arī lieliskam stāstniekam. Pasākumu vadītājiem jāpārzina dažādas jomas - sports, daba, veselīgs dzīvesveids, elpošana. Jā, arī ēšanas paradumi. Vairs nevari būt tikai šaurs savas jomas eksperts, bet jāprot sajaut pasaules elpu, plašo vērienu, un jāzina, kā ar to strādāt.

Katram savs redzējums un vērtība

ILGA RUDOVIČA no Kārsavas novada uzskata, ka ļoti svarīgi ir izpētīt dzimtas un seno māju vēsturi, pierakstīt mātes un vecmāmiņas stāstus, lai tos nodotu nākamajām paaudzēm. Interesanti ir vietvārdi, piemēram, kā radies Cūkas purvs. Arī šie nostāsti pārdzīvo cilvēku mūžus.

ILGA OPLUCĀNE par kultūrzīmi savā pilsētā uzskata Balvu logo, ko veidojusi Līga Bule. Ķiršu dārzs pie kultūras nama, kur teātra ļaudis un citi kultūras darbinieki iestādīja 116 ķiršu kociņus un kuru atjauno, veltīts teātra festivālam "Ķiršu dārzs". Kā trešo Ilga minēja vides objektu parkā "Vēja zvani". Tas ir unikāls ar to, ka tāda objekta ar tik daudzām stabulēm nav visā Baltijā. Diemžēl šis objekts šobrīd atstāts novārtā. Kam par to jā rūpējas?

Tilžas kultūras nama vadītāja DAIGA LUKJANOVA uzskata, ka Tilža ir ievērojama ar četriem dievnamiem un vienu no

vecākajiem koriei Latgalē. Lai cik skumji nebūtu, diemžēl šis laiks ar nedrīkstēšanu satikties kora pastāvēšanā atstājis negatīvas iezīmes. Arī par baznīcām, to atjaunošanu vajadzētu domāt vairāk un vērienīgāk.

Svarīgi būtu cilvēkstāsti

Baltinavas kultūras nama vadītāja INTA KRAKOPA uzskata, ka Baltinavu jau teju visā Latvijā pazīst ar amatierteātra "Palādas" izrādēm, kuras radījusi režisore Anita Ločmele jeb Danskovīte. Arī Svātūnes ezers, kas šobrīd ir kā atpūtas vieta, nākotnē varētu būt bagātāks ar pasākumiem, piemēram, mūziku uz ezera. Baltinavā ir divi labi zināmi pilskalni, kas atrodas netālu viens no otra. "Ļoti gribētos aptaujāt, savākt un apkopot cilvēku stāstus par baltinaviešiem, viņu dzīvi, tradīcijām, dzimtu vēsturi. Ielas, ēkas, vietas un notikumi - visam ir vērtība, bet mūsu cilvēki - vislielākā vērtība," uzskata Inta. Viņas mamma uzrakstījusi sava vectēva mājas stāstu, un, to lasot, viņai radās doma izcelt saulītē arī citu cilvēku stāstus.

Balvu Sakrālās kultūras centra vadītāja AIJA PUTNIŅA kā pirmo kultūrzīmi min tieši šo centru, kas ir viena no tūristu apmeklētākajām vietām Balvos. Par to jāsaņem paldies prāvestam Jānim Bārtulim, kura vadībā 2006.gadā sākās centra celtniecība. Vēl skaisti sakopts un glīts ir Antona Rimoviča laukums pie katoļu baznīcas. Aija uzsvēra, ka Balvu draudzei ir daudz ideju dažādiem pasākumiem šajā laukumā, ko diemžēl īstenot liedz šī brīža situācija.

ARNITA RAKSTIŅA no Bērzpils kā vērtības uzrakstījusi izzinošās dabas takas un iespēju jauniešiem iepazīt objektus digitālajā vidē.

Tūristi pietāj pie dievnamiem

Rugāju novada kultūras nodaļas vadītāja GUNTA GRIGĀNE uzsvēra, ka novadā ir daudzas kultūrzīmes. Viena no tām - Vārnienu upe, kas caurvij novadu kā tāda likteņupe. "Mums ir cilvēki personības - kādreiz slavenais operdziedātājs Tālis Matīss, daudzi izcili pedagogi, piemēram, Uldis Feldmanis, Sofija Sudarova, kordirģents Pēteris Sudarovs, kurš joprojām ir ierindā un kopā ar jauno jauktā kora diriģenti strādā jau sešdesmito sezonu. Vēl gribu minēt, ka mēs cenšamies saglabāt un attīstīt Maija dziedājumus, kas katru gadu notiek abos novada pagastos, lai tos varētu nodot nākamajām paaudzēm. Nedrīkst aizmirst arī psalmu dziedājumus. Mums ir divi vietējās nozīmes arhitektūras pieminekļi - pareizticīgo dievnams un Augustovas katoļu baznīca, par kuru liela interese ir ne tikai mūsu valsts, bet arī ārzemju tūristiem. Kādreiz mēs Latvijā kļūvām pazīstami ar sarkano braucamrīku salidojumu, kas guva lielu rezonansi visā valstī," atklāj Gunta Grigāne. Viņa piebilst, ka nedrīkst aizmirst tautas likteņstāstus, tāpēc ierīkotas trīs piemiņas vietas, pie kurām ar lāpām un ziediem iet katru gadu, lai pieminētu kritušos cīnītājus.

Bērzpils pagasta kultūras dzīves vadītāja ANNA KRIVIŠA kā svarīgākās kultūrzīmes min senās Ičas apmetnes, Bērzpils baznīcu un dzejnieci Bronislavu Martuževu. Maija dziedājumus, kuri šeit iesakņojušies īpaši dziļi, nevada folkloras kopu dziedātāji, bet ciema ļaudis nāk pie krustiņiem un dzied pašī. Bērzpils pagastam ir savs logo, kas atspoguļo bērzpīliešu identitāti.

Bagātības atklāj Upīte

LIGITA SPRIDŽĀNE no Upītes nemateriālā kultūras centra uzsvēra, ka galvenā un vērtīgākā kultūrzīme šajā ciemā ir personība Ontons Slišāns - dzejnieks, rakstnieks, novadpētnieks, bibliotekārs, pedagogs un lauksaimnieks, kurš atstājis mantojumu, kuru tālāk nes viņa bērni un mazbērni. Upīte slavena ar latgalisko mūzikas un dzejas festivālu "Upītes Uobeļduors". Kā trešo Ligita minēja Upītes puses folkloru ar dziesmām un dančiem, mūziku ar senu vēsturi un cilvēkiem folklorā no gados jauna dalībnieka līdz sirmai sieviņai. Jāpiemin pierobežas ciemi, jo tas, kas neizcelts saulītē, pazudīs.

Aicina amatu meistaru ciems

Briežuciema kultūras darbiniece ZITA MEŽALE atzina, ka Briežuciems ir padomju laikos mākslīgi izveidota vieta, tāpēc dziļas kultūrvēstures tam nav. "Taču tas neliedz vēsturi mums veidot pašiem. Mums ir Ziemeļlatgalē senākais etnogrāfiskais ansamblis, kurš dzied un turas kopā daudz gadu garumā. Ir jauniešu folkloras kopa "Soldoni", kura pārmanto sievu mantojumu. Mums ir tematiskais amatu meistaru ciems ar

vairākām pieturvietām, kuras var apmeklēt tūristi. Piemēram, pie Vijas Jermacānes var cept maizi, var iegriezties pie ādas apstrādes meistara Andra Ločmeļa, atpūsties mednieku namiņā un citas. Kā trešo vērtību minēšu Valentīnu Kašu un viņas izdotās grāmatas par Briežuciema ļaudīm un šejienes notikumiem, par nacionālajiem partizāniem. Top trešā grāmata par padomju laika vēsturi," atklāja Zita Mežale.

Dzelzceļš kā vietas veidotājs

Kubulu pagasta kultūras nama vadītāja MAIJA LAICĀNE neslēpa, ka tikai šobrīd dziļāk aizdomājusies par sava pagasta kultūrzīmēm. Tas noteikti ir dzelzceļš, kas savulaik bija kā vietas veidotājs, saimnieciskās darbības rosinātājs. Pateicoties dzelzceļam, šeit veidojās uzņēmumi, vieta kļuva apdzīvotāka. Ievēribas cienīgs ir arī vietas nosaukums - Kubuli, un kubuli iekļauti arī vietējās jauniešu Jekaterinas radītajā pagasta logo. Kultūrzīme viennozīmīgi ir Stacijas pamatskola, kurai svarīga nozīme kultūrvides un personību veidošanā. Piemēram, skolotājs un kultūras dzīves dokumentētājs Kārlis Ozoliņš. Kubulos ilgi, bet vienmēr mainībā pastāv kora dziedāšana. Bija koris, bet šobrīd ir divi ansambļi.

Nosauc melno pirtiņu un ermoņiku spēlmaņus

SANDRA IGAUNE, runājot par Balviem, uzsvēra, ka viņas redzējumā kultūras vērtība ir Balvu muiža un muižas komplekss, ezeri, ar ko varam lepoties, kā arī *zaļie* tirdziņi, kurus sabiedrība jau novērtējusi. Viņa uzskata, ka kultūrzīme, no kulinārā mantojuma puses raugoties, ir Rekas dzirnavas un melnās pirtiņas, kuras retāk sastopamas.

Medņevas pagasta kultūras dzīves vadītāja SKAIDRĪTE ŠAICĀNE kā pirmo kultūrzīmi savā pagastā min Natāliju Smušku un viņas vadīto etnogrāfisko ansambli, kuru dziesmu pūru pārmanto folkloras kopa "Egle". Viņu skanīgās dziesmas ierakstītas Medņevas grāmatā. "Protams, vērtība ir mani mīļie muzikanti - ermoņiku spēlmaņi ne tikai Viļakas novadā, bet visā Latvijā. Ja laiks atļaus, ermoņikām šogad svinēsim piecpadsmit gadu jubileju. Medņevu nevar iedomāties bez Maija dziedājumiem pie apmēram 13 krustiņiem, pie kuriem braucam dziedāt, jo nevienam nevar aizmirst. Pie mums vienmēr gaidīts un apmeklēts pasākums ir dramatisks kolektīvu saiets "Draudzības čemodāns". Medņevā ir Viduču skola, Semenovas ciems un mūsu jaukie cilvēki," pārdomās dalījās Skaidrīte.

Muižai jāsniedz palīdzīga roka

Balvu Novada muzeja vadītāja IVETA SUPE pauda prieku par dzirdēto, liekot vēlreiz saprast, cik bagāti esam. Viņa uzskata, ka vienai vērtīgai kultūrzīmei - Balvu muižai - būtu jāsniedz steidzama palīdzība, lai tā neaizietu bojā. Jābūt redzējumam, kas tur notiks, jābūt projektam, lai kaut pa mazai daļai to var sakārtot. "Līdzās esam mēs, muzejs, Lāča dārzs, parks ar vēja zvaniem, ezera krasti... Vērtīga kultūrzīme mums ir Balvu Staņislava piemineklis nacionālajiem partizāniem, kuru pašlaik atjauno, trīs konfesiju dievnami un kultūrvidē to draudzēs," uzsvēra Iveta Supe.

Vīksnas pagasta kultūras darbiniece LIGITA KACĒNA gribētu, ka cilvēkiem pieejamāks būtu Sprogu ezers: "Mēs sakopjam Vīksnas dzelzceļa staciju, un tur vēl ir daudz darba. Interesanta ir Vīksnas pagasta vēsture ar 8 kapsētām, 3 baznīcām, mums gribētos iedzīvīnāt psalmu dziedājumus un izveidot muzeja krātuvīti, lai lietas neaiziet nebūtībā."

Un pretī pa ielu nāk muzikants

Apes tautas nama vadītāja ILVA SĀRE pauž prieku par jebkuru aktīvu cilvēku, kurš izvirza mērķus paveikt labus darbus vietā, kur dzīvo. "Mana lielākā vērtība ir cilvēks no zīdaiņa vecuma līdz sirmgalvim. Mūsu pienākums ir šo cilvēku ikdienu un svētkus padarīt baudāmākus un skaistākus. Svarīgi ļaut šiem cilvēkiem paust savu viedokli, dalīties pārdomās. Strādājot kopā, veidojam jaunas idejas, lai mums šeit ir labāk dzīvot. Jā, šis laiks ieviesis izmaiņas kultūras darbinieku dzīvē. Nav vairs ierasto koncertu, teātru izrāžu, piecpadsmit Ziemassvētku koncertu un daudz kā cita. Bet var radīt idejas, kurām agrāk neatlika laika. Var rīkot pastaigas, var ielās pretī nākt Balvu muzikants Arnis Graps un spēlēt skaistas melodijas. Uz visām problēmām var paskatīties kā uz jaunām iespējām un veidot ikdienu ne mazāk interesantu un ne mazāk saistošu. Izmantojiet iespēju satikties ar cilvēkiem vienalga kādā veidā, lai apmainītos viedokļiem un idejām," aicināja Ilva Sāre.